

Kristiinankaupunki Läntinen Pitkäkatu 19 arkeologiset kaivaukset ja valvonnat 2012

**Tapani Rostedt
Ville Laakso**

Kustantaja: Pihalcon Oy

Sisältö:

Perustiedot	2
Paikannuskartat	3
Tutkimus	4
Koeoja 1	4
Löydöt	5
kaivausalue 1	5
Löydöt	8
Koeoja 2	11
Koekuopat 6–11	12
Valvonnassa kaivettu tontin osa	15
Yhteenveto	18
Kartat	19

Kansikuva: Läntinen Pitkätie 19, tontin länsireunan kaivausta.

Perustiedot

Alue: Kristiinankaupunki Läntinen Pitkätie 19, tontti numero 28700202392139

Tarkoitus: Selvittää onko paikalla säilynyt kiinteitä muinaisjäännoiksi määriteltäviä rakenteita.

Työaika: Kenttätyöaika: 26.-27.7.2012

Kustantaja: Pihalcon Oy

Tekijät: Mikroliitti Oy, Tapani Rostedt ja Ville Laakso

Aiemmat tutkimukset: Teemu Mökkönen, kaupunki-inventointi 2001. Teija Tiitinen, tarkastus 2012

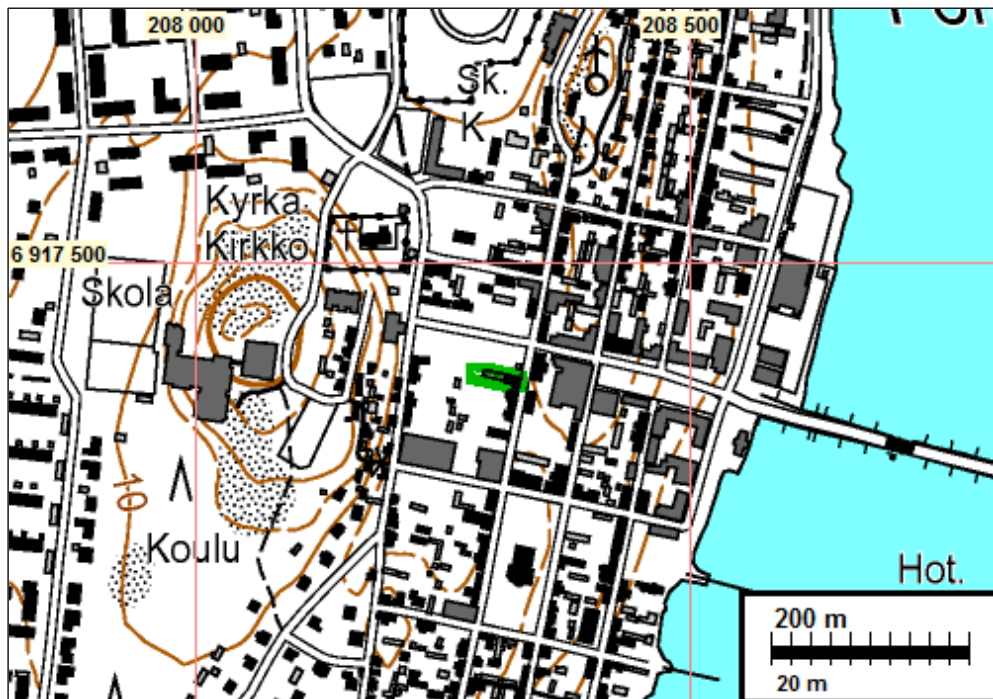
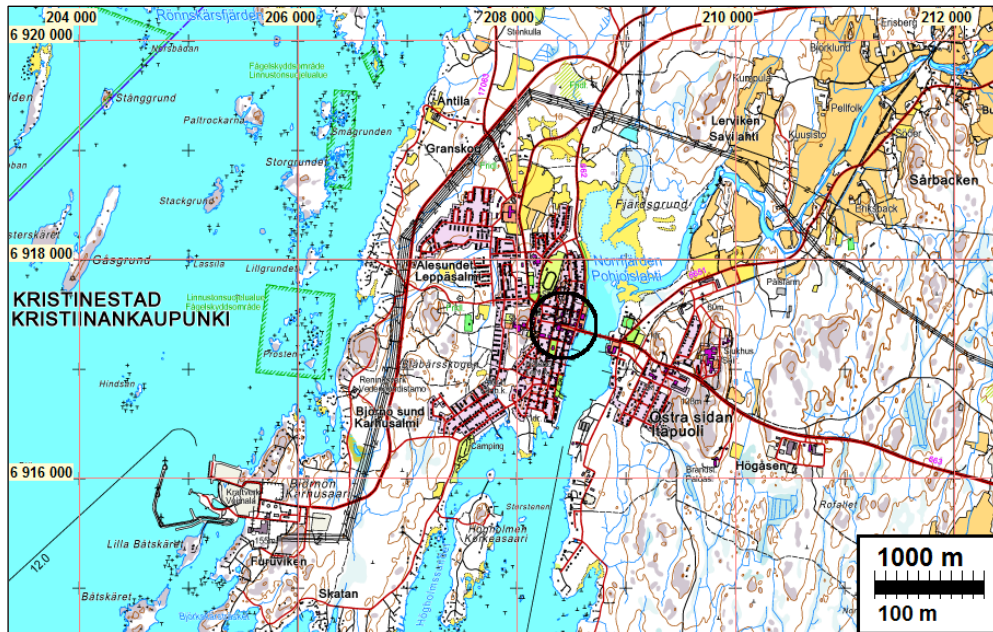
Tulokset: Arkeologisilla kaivauksilla tutkittavalta alueelta havaittiin osittain säilyneitä rakennusten jäänteitä ja säilynyttä kulttuurikerrosta. Löytöjen perusteella kulttuurikerros on ajoitettavissa 1600-luvun lopulle. Arkeologin valvonnassa kaivettavalta alueelta ei havaittu merkkejä säilyneestä muinaisjäännoksestä.

Selityksiä:

Raportin koordinaatit "NE" ovat ETRS-TM35FIN (Euref). Kartat ja ilmakuvaotteet ovat ETRS-TM35FIN koordinaatistossa.

Kartta ja ilmakuvapohjat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta kesällä 2012 ellei toisin mainittu. Valokuvia ei ole talletettu mihinkään viralliseen arkistoon eikä niillä ole mitään kokoelmatunnusta. Valokuvat digitaalisia. Valokuvat ovat tallessa Mikroliitti Oy:n serverillä ja varmuuskopiolevyillä

Paikannuskartat

Tutkimusalue on rajattu vihreällä ja alla mustalla

Tutkimus

Kristiinankaupungin Läntiselle Pitkädulle 19 (tontti 828700202392139) on rakenteilla uudisrakennuksia. Tontti on osa muinaisjäännöstä jonka muodostaa Kristiinankaupungin vanha asemakaava-alue. Teemu Mökkönen on tehnyt vuonna 2001 Kristiinankaupungissa kaupunkiarkeologisen inventoinnin. Näiden tutkimusten perusteella rakentamisen kohteena oleva tontti on rakennettu ennen isoa vihaa eli vuosia 1713-1722, sitä ennen tontti on ollut peltoa.

Museoviraston Teija Tiitinen suoritti paikalla tarkastuskäynnin 20.7.2012, jolloin rakentaminen paikalla oli jo alkanut vanhojen rakennusten purkamisella. Tiitinen totesi merkkejä paikalla mahdollisesti säilyneestä muinaisjäännöksestä. (ks. T. Tiitisen raportti tarkastuskäynnistä paikalla 20.7.2012). Paikalla todettiin tarvittavan pienialainen arkeologinen kaivaus, sekä valvonta alueella jolle uudisrakennus tultaisiin rakentamaan. Rakennuttajalle annettiin lupa siihen, että eteläisen jo puretun talon kohdalle saa tehdä uuden kulkuväylän tontille.

Työ tehtiin Mikroliitti oy:n toimesta 26.–27.7. 2012 arkeologien Tapani Rostedt ja Ville Laakso toimiessa kenttätyövastaavina. Tapani Rostedt toimi kenttätyöjohtajana vastaten samalla myös mittauksista ja kenttäpiirroksista. Ville Laakso vastasi valokuvausdokumentoinnista sekä kenttätöiden kirjallisesta dokumentoinnista. Maastotyöt suoritettiin hyvissä olosuhteissa.

Koeoja 1

Työt aloitettiin kaivamalla arkeologista kaivausta vaativalle alueelle koeoja numero 1. Se sijaitsi alueella, jonka Teija Tiitinen oli tarkastuskäynnillään arvioinut parhaiten säilyneeksi osaksi tonttia. Kulttuurikerroksen säilyneisyyden määrittämiseksi paikalle avattiin aluksi kaivinkoneella n. 3,5 m pitkä pohjoinen–etelä-suuntainen koeoja, joka oli leveydeltään runsaat 1.5 metriä. Ojaa rajasi sen länsipuolella vanhan lämmitysöljyputken pohjois-etelä-suuntainen kaivanto, jonka kohdalla kulttuurikerrosta ei ole voinut enää säilyä (kuva 5). Kun Tiitisen tarkastusmatkallaan havaitsema kattotiilistä koostuva kerros tuli näkyviin, siirryttiin kaivamaan lapioilla ja tarvittaessa myös kaivauslastoilla. Tähän mennessä kaikki havaitut löydöt (saviastian palaset, tiilenpalat, ikkunalasi yms.) viittasivat 1800-luvulle tai sitä nuorempaan aikaan. Noin 35 cm:n syvyydessä koeojan pohjoispäässä tuli esille rykelmä pyöreähköjä osin muotoiltuja kiviä (halkaisija 15–40 cm, kuva 1). Rakenteen tulkittiin liittyvän viimeisiin paikalla olleisiin rakennuksiin jotka ajoittuvat 1800-luvun puoliväliin. Muualla koeojassa todettiin noin 40–45 cm:n paksuudelta sekalaisesta aineksestä koostunutta täyttemaata ja sen alla 5 cm paksu hajonneitten kattotiilien muodostama purkukerros. Tämän kerroksen alapuolella oli tumma maakerros, jossa oli ohuita epäyhtenäisiä puujäännöksiä. Tumma kerroksesta löytyi keramiikkaa ja palamatonta luuta ja se tulkittiin säilyneeksi kulttuurikerrokseksi.

Kuva 1. Koeoja 1 noin 35 cm:n syvyydessä. Lännestä.

Löydöt

Koeoja 1

1. Löydöt tummasta kerroksesta noin 50 cm:n syvyydestä.
2. Punasavikeramiikkaa, 3 kpl, 31,3 g. Suurimman palan mitat 56 x 38 mm, paksuus 7 mm. Suorareunaisia paloja. Toisella pinnalla keltainen lasitus.
3. Fajanssia, 3 kpl, 9,1 g. Suurimman palan mitat 58 x 27 mm, paksuus 3 mm. Suorareunaisia paloja.
4. Palanutta savea, 1 kpl, 11,9 g. Punaruskea, sekoitteena ainakin chamottea. Toinen pinta suora, toisella kaareva, mahdollisesti puun aiheuttama painanne.
5. Palamatonta luuta, 4 kpl, 52,7 g. Ainakin yhdessä palassa leikkaamisen jälkiä.

kaivausalue 1

Havaintojen vuoksi kaivausta laajennettiin koeojan 1 itäpuolelle kaivausalueeksi 1. Aluetta rajasi sen eteläreunassa viimeisiin paikalla sijainneisiin rakennuksiin liittynyt järeä itä-länsi-suuntainen kivijalka (kuva 2), idässä tontin itäreunassa kulkenut nuori viemärikaivanto (kuva 3), pohjoisessa (kuva 4) samanaikainen ja -suuntainen, joskin hieman epämääräisempi, kivijalka kuin etelässäkin. Alueen täyte maasta koostunut pintaosa poistettiin koneellisesti, minkä jälkeen saatiin esille kulttuurikerroksen yläpinta. Kerros kaivettiin yksikkönä lapiolla ja kaivauslastalla; puujäännökset paljastettiin esille ja dokumentoitiin.

Kulttuurikerroksessa todettiin rinnakkaisia pohjoinen–etelä-suuntaisia puujäännöksiä. Ne liittyvät todennäköisesti paikalla sijainneisiin lattiarakenteisiin. Löytöinä kerroksesta saatiin keramiikkaa, nyrhittyä vihreää ikkunalasia, palamattomia eläinten luita, liitupiipun koppa ja Kaarle XI:n 1/6-äyri (1666–1686). Liitupiipun koppa on ilmeisesti myös 1600-luvun jälkipuolen muotoa, ja kerros ajoittuu ainakin osin 1600-luvun lopulle tai hieman sitä nuoremmaksi. Osa löydöistä tuli puujäännösten tasolta, osa niiden alta, joten osa kerroksen löydöistä saattaa olla puujäännetä vanhempia. Ehjimmän puujäännöksen alla oli tummaan maahan asetettuina kaksi tiiltä.

Kuva 2. Kaivausalue 1 45–50 cm:n syvyydessä. Kaakosta. Oikealla kivijalkaa, joka liittyy viimeisiin paikalla olleisiin rakennuksiin.

Kuva 3. Heti kaivausalueen 1 itäpuolella kulkenut viemärikaivanto erottuu soralla täytettynä alueena mitan vasemmalla puolella; kaivausalue oikealla. Luoteesta.

Kuva 4. Kaivausalueen 1 pohjoisreunassa rajannut kivijalka. Pohjoisesta.

Kuva 5. Kaivinkoneen edessä näkyvissä heti alueen 1 länsipuolelta esille tullutta styroksia, joka osoittaa paikalla olleen lämmitysöljyputken kaivannon sijainnin. Kaivausalue 1 oikealla.

Kuva 6. Kaivausalue 1 puujäännösten tasossa. Lännestä.

Kuva 7.

Kuva 8.

Kuva 9. Kaivausalueen 1 itäleikkaus. Lännestä.

Kuva 10. Kaivausalue 1 pohjaan kaivettuna. Näkyvissä on kulttuurikerroksen alta paljastunut puhdas harmaa savi. Etelästä.

Löydöt

Kaivausalue 1

Löydöt kulttuurikerroksesta puujäännösten ylä- ja alapuolelta.

5. Raha, 5,57 g. Kuparia. Halkaisija 25 mm, paksuus noin 1 mm. Molemmilla puolilla heikosti erottuvia kohokuvioita.

6 Liitupiipun katkelma, 12,6 g. Pituus 68 mm, kopan suurin halkaisija 20 mm. Varsi katkennut, osa kopan suuosasta puuttuu.

7 Liitupiipun katkelma, 2,8 g. Pituus 48 mm, paksuus 7–8 mm. Varresta.

8 Punasavikeramiikan reunapala, 54,5 g. 105 x 34 mm, reunan paksuus 15 mm. Sisäpinnalla punaruskea lasitus ja bolus-koristelua.

9 Punasavikeramiikan reunapala, 16,3 g. 52 x 32 mm, reunan paksuus 13 mm. Sisäpinnalla valkoista ja vihreää lasitusta.

10 Punasavikeramiikan reunapala, 5,0 g. 25 x 25 mm, paksuus 5 mm. Reunassa ulkopuolella kaksi koristeuraa. Sisäpinnalla punaruskea lasitus ja bolus-koristeraita.

11 Punasavikeramiikan reunapala, 31,0 g. 70 x 30 mm, reunan paksuus 13 mm. Sisäpinnalla lasitus ja koristeina punaruskeita palloja valkoisella pohjalla.

12 Punasavikeramiikkaa 1 kpl, 23,2 g. 41 x 40 x 22 mm. Astian korva, jossa harmaata silausta ja vihreää lasitusta.

13 Punasavikeramiikkaa 1 kpl, 23,6 g. 43 x 30 x 26 mm. Astian korvan tai padan jalan katkelma, jossa harmaata silausta sekä tumman- ja vaaleanvihreää lasitusta.

14 Punasavikeramiikkaa 1 kpl, 5,6 g. 27 x 18 x 9 mm. Astian korvan katkelma, jossa punaruskeaa lasitusta.

15 Punasavikeramiikkaa 1 kpl, 31,1 g. 57 x 39 mm, suurin paksuus 16 mm. Astian reunan ja pohjan taitteesta. Sisäpinnalla punaruskeaa lasitusta ja bolus-koristelua.

16 Punasavikeramiikkaa 1 kpl, 17,0 g. 60 x 26 mm, suurin paksuus 11 mm. Astian reunan ja pohjan taitteesta. Sisäpinnalla punaruskeaa lasitusta ja bolus-koristelua.

17 Punasavikeramiikkaa 1 kpl, 21,8 g. 57 x 49 mm, suurin paksuus 10 mm. Astian kyljestä. Sisäpinnalla punaruskeaa lasitusta ja bolus-koristelua.

18 Punasavikeramiikkaa 2 kpl, 8,6 g. Suuremman koko 36 x 20 mm, paksuus 4–5 mm. Astian kyljestä. Molemmilla pinnoilla kirkkaan vihreä lasitus.

19 Punasavikeramiikkaa 1 kpl, 11,4 g. 45 x 45 mm, paksuus 3–5 mm. Astian kyljestä. Ulkopinnalla mahdollisia vaalean lasituksen jäänteitä, sisäpinnalla harmaa silaus ja kellertävää rakeista lasitusta.

20 Fajanssia, 1 kpl, 5,5 g. 34 x 27 mm, paksuus 5–8 mm. Sisäpinnalla mustaa koristelua.

21 Tasolasia 10 kpl, 24,5 g. Suurimman koko 57 x 45 mm, palojen paksuus noin 1 mm. Viher-tävää lasia. Osa leikattu lasiveitsellä, yksi pala nyrhimällä.

22 Palamatonta luuta 1 kpl, 14,4 g. Litteä luunpala, jossa mahdollisia leikkaamisen jälkiä.

Koeoja 2

Kaivausalueen 1 länsipuolelle avattiin itä-länsi-suuntainen koeoja, jonka tarkoituksena oli selvittää, onko kohdalla säilynyttä kulttuurikerrosta.

Koeojan 2 kohdalla todettiin noin puolimetrisen sekalaisesta aineksesta koostunut, ilmeisesti eri vaiheissa kasautunut ja nuorehko täyttömaakerros. Sen alta, 55–80 cm:n syvyydeltä, tuli esille tumman maan kerros, joka sisälsi erittäin runsaasti puulastuja, hieman tiilenpaloja ja muutamia pyöreitä painolastipiin paloja. Rakenteita tai esinelöytöjä ei tullut esille. Kerros on tulkittava täyttömaaksi. Kyseessä ei ilmeisestikään ole sama tumma kerros joka kaivausalueella 1 tulkittiin kulttuurikerrokseksi.

Tumman kerroksen alta tuli esille puhdas harmaa siltti/savi.

Kuva 11. Koeojan 2 länsipään pohjoinen leikkaus. Etelästä.

Kuva 12. Koeojan 2 keskiosan pohjoinen leikkaus. Etelästä.
Huomaa muovinen viemäriputki oikealla.

Kuva 13. Koeajan 2 itäpään pohjoinen leikkaus. Etelästä. Muovinen viemäriputki vasemmalla.

Koekuopat 6–11

Tutkittavan tontin alueelle tehtiin lisäksi kaivinkoneella 1x2 m laajuisia koekuoppia. Numerointia jatkettiin Teija Tiitisen tarkastuskertomuksen pohjalta. Kerrosten kuvauksessa syvin luku osoittaa syvyyden, johon kuoppa kaivettiin. Yhdessäkään kuopassa ei todettu ehjää kulttuurikerrosta tai rakenteita.

Koekuoppa 6

Kerrokset eteläleikkauksesta: 0-40 cm homogeeninen sekoittunut ruskea hiekka (peltokerros?), 40-95 cm puhdas vaalea hiekka.

Kuva 14. Koekuopan 6 eteläleikkaus. Pohjoisesta. Huomaa viemärikaivo, joka aiheuttaa mitan kohdalla ja oikealla puolella sekoittuneen maan ulottumisen muuta kuoppaa syvemmälle.

Koekuoppa 7

Kerrokset länsileikkauksesta: 0-45 cm homogeeninen sekoittunut ruskea hiekka (peltokerros?), 45-70 cm puhdas vaalea hiekka.

Kuva 15. Koekuopan 7 länsileikkaus. Idästä.

Koekuoppa 8

Kerrokset itäleikkauksesta: 0-35 cm homogeeninen sekoittunut ruskea hiekka (peltokerros?), 35-50 cm puhdas harmaa hiekka.

Kuva 16. Koekuopan 8 itäleikkaus. Lännestä.

Koekuoppa 9

Kerrokset eteläleikkauksesta: 0-50 homogeeninen sekoittunut ruskea hiekka (peltokerros?), 50-70 cm puhdas vaalea hiekka.

Kuva 17. Koekuopan 9 eteläleikkaus. Pohjoisesta.

Koekuoppa 10

Kerrokset eteläleikkauksesta: 0-65 heterogeeninen sekoittunut maa, jossa tiilenpaloja, 65-110 cm puhdas vaalea hiekka.

Kuva 18. Koekuopan 10 eteläleikkaus. Pohjoisesta.

Koekuoppa 11

Kerrokset länsileikkauksesta: 0-65 cm sekoittunut tumma heterogeeninen täytemaa, 65-80 cm puhdas harmaa hiekka. Koekuoppa 11 myös ilman valvontaa kaivetun alueen länsiprofiili.

Kuva 19. Koekuopan 11 länsileikkaus. Idästä.

Valvonnassa kaivettu tontin osa

Tulevan uudisrakennuksen perustusten koneellinen kaivaminen tuli suorittaa arkeologin valvonnassa. Valvottava alue sijaitsee tontin pohjoisreunalla. Valvottavan alueen itäpäässä havaittiin selkeitä merkkejä 1800-luvun lopun talon jäänteistä sekä siihen liittyvää esineistöä. Tontin länsipää sen sijaan vaikutti olevan arkeologian kannalta täysin ”puhdas”; paksun puutarhamullan perusteella (30–95 cm) vanhaa peltoa/puutarhaa. Tonttia on äärimmäisestä länsipäästään sekä osin muutenkin voimakkaasti muokattu viemäri- ja vesijohtokaivantojen teon yhteydessä. Arkeologin valvonnassa kaivettavan alueen sekä kaivinkoneella kaivettujen koekuoppien (10 kpl, (Teija Tiitisen tarkastuskäynnin kuopat mukaan lukien) kooltaan noin 2x1m) perusteella vaikuttaisi ilmeiseltä, että 1800-luvun loppupuolen rakentaminen on pääosin tuhonnut aikaisemmat asutuksen merkit alueella.

Alueelta dokumentoitiin kolme kivirakennetta (perustukset 3–5). Alueen itäosassa eli tontin luoteisosassa havaittiin (kuten läheisissä koekuopissakin) heti pintanurmen alta alkanut sekoittunut homogeeninen tumma maakerros ja sen alla puhdas hiekka. Sekoittuneessa kerroksessa lienee kyse peltokerroksesta

Kuva 21. Valvottuna kaivettu alue. Länneestä.

Kuva 20. Valvottuna kaivettu alue. Idästä.

Kuva 22. Valvottuna kaivettun alueen länsipäätä; sekoittuneen (pelto-?) kerroksen alta paljastunutta puhdasta hiekkaa. Kaakosta.

Kuva 23. Perustus 3 esille puhdistettuna. Luoteesta.

Kuva 24. Perustus 4 (kuvan yläosassa). Kaakosta.

Kuva 25. Perustus 5. Etelästä.

Kuva 26. Alueen länsiosassa, vanhan pohjoinen-etelä-suuntaisen viemärikaivannon linja puhtaaseen pohjamaahan kaivettuna. Etelästä

Yhteenveto

Arkeologista kaivausta vaativalla alueella havaittiin kattotiilikerroksen jälkeen tummaa hiiltä sisältävää maata noin 10 cm, jonka alla oli 4-5 itä-länsi – suuntaista palamattoman puun jäännöstä. Ilmeisesti kyseessä oli ympäristöään vanhemman rakennuksen lattian jäänteet, joita kuitenkaan ei ollut säilynyt jäljellä 2-3 neliötä enempää. Havaitusta säilyneestä puukerroksesta (rakenne 1) piirrettiin tasokartta. Löytöinä tästä tummasta maakerroksesta ja sen alapuolelta tuli yksi raha (1600-luvun loppu/1700-luvun alku), punasavikeramiikkaa (1700-luvulta), vihreää nyrhimällä muotoiltua ohutta ikkunalasia (todennäköisesti 1600-luvun loppu/1700-luvun alku), palamatonta luuta sekä pari liitupiipun katkelmaa (kopan katkelman perusteella 1600-luvun lopulta/1700-luvun alusta). Ne kaikki viittaavat jonkin asteiseen asutustoimintaan alueella viimeistään 1700-luvun alkupuolella. Vähäisen säilyneen kulttuurikerroksen perusteella asutuksen luonteesta ei kuitenkaan voi vetää mitään tarkempia johtopäätöksiä.

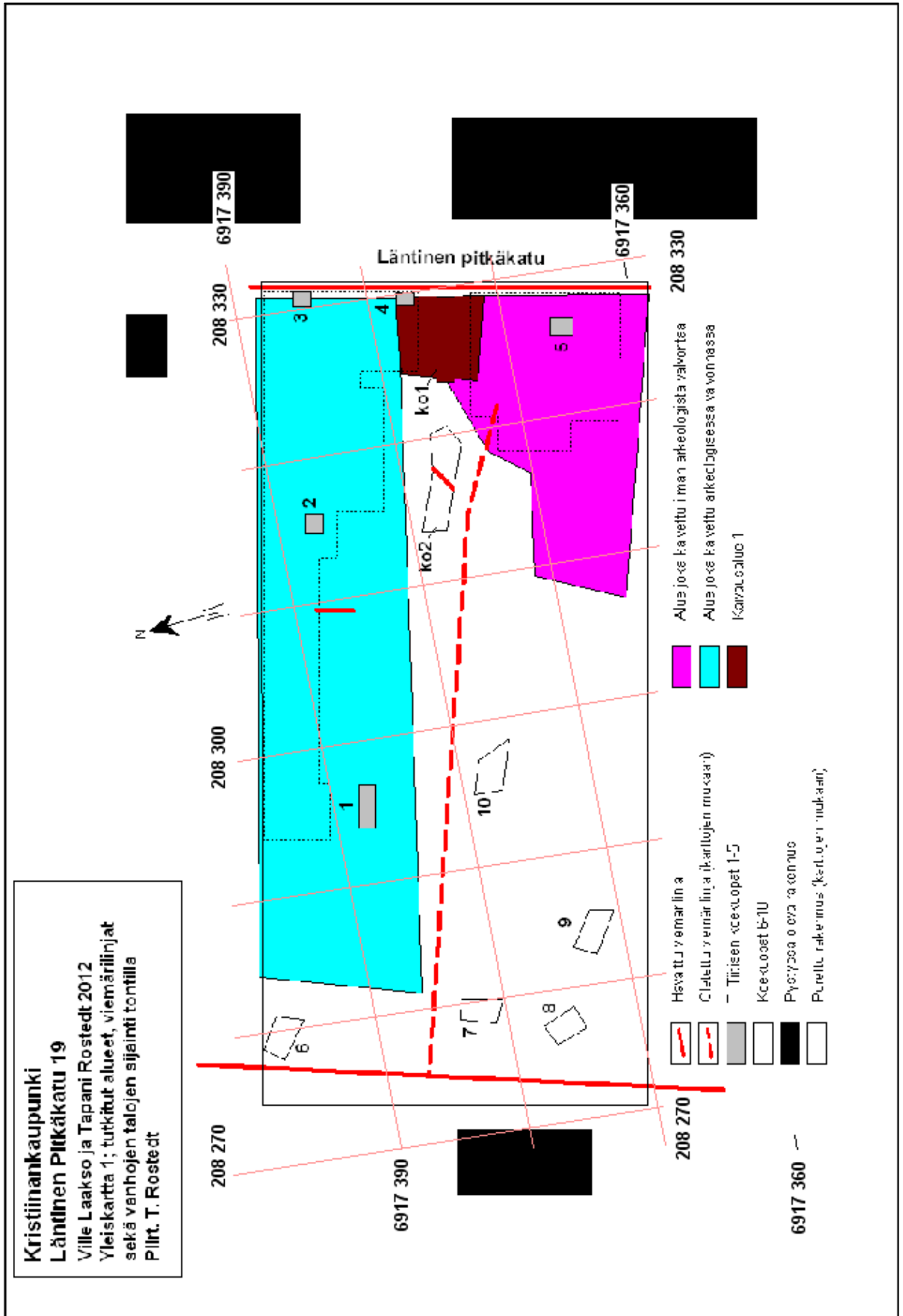
Arkeologin valvonnassa kaivettavalla alueella tontin etelälaidalla ei ollut havaittavissa säilynyttä kulttuurikerrosta. Lisäksi tontin alueelle kaivettiin yhteensä kymmenen koekuoppaa (1x2m), joissa ei myöskään ollut merkkejä säilyneestä kulttuurikerroksesta.

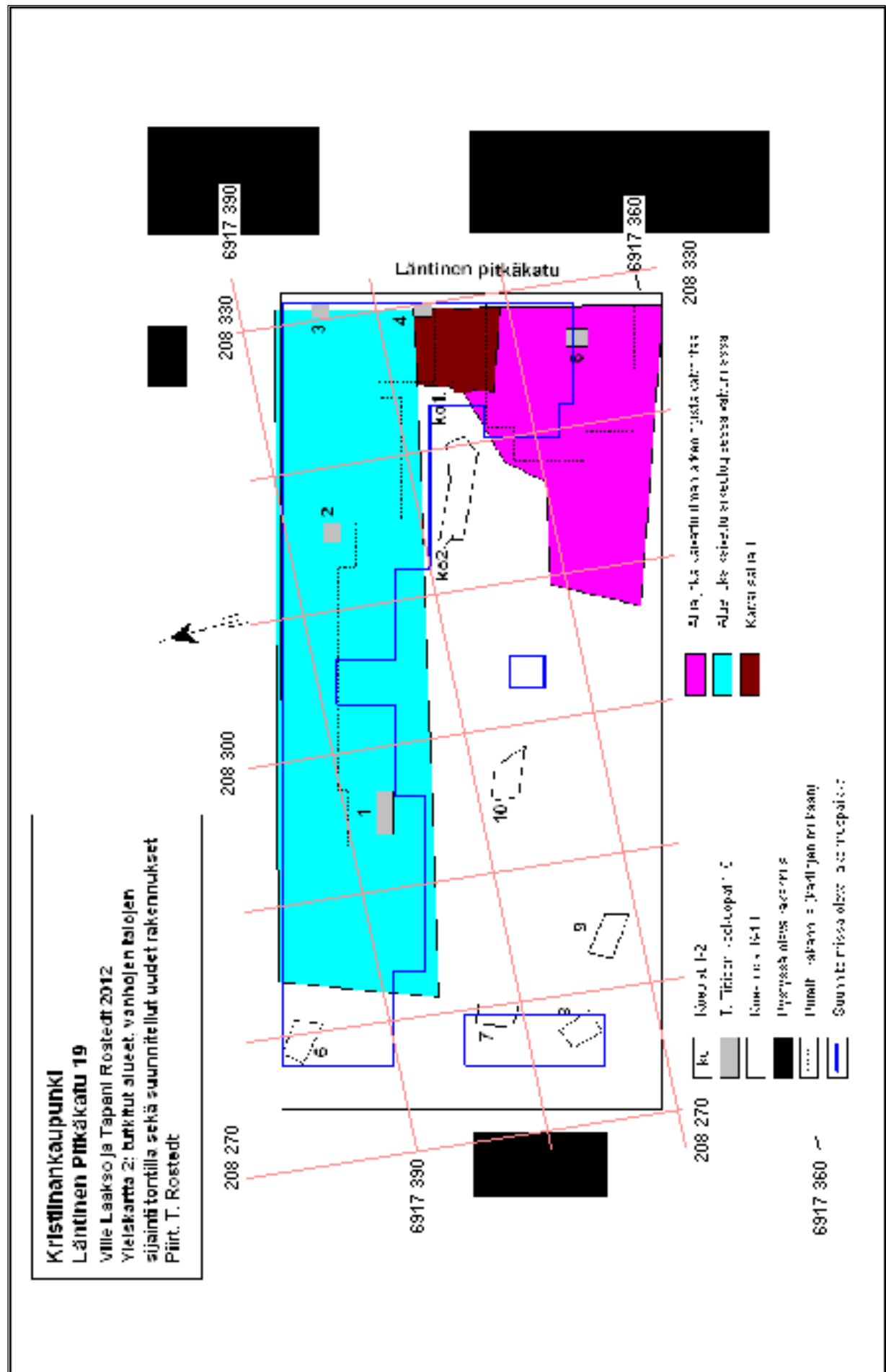
Yhteenvetona vaikuttaisi siltä, että tontilla todellakin on ollut jonkin asteista asutustoimintaa jo ennen isoa vihaa (1713–1721), kuten Teemu Mökkönen jo vuonna 2001 kaupunkiarkeologiassa inventoinnissaan totesi. Suurin osa vanhimmista asutuskerroksista on kuitenkin pääosin tuhoutunut myöhemmän rakentamisen yhteydessä. Vain pieni osa vanhemman asumisen toiminnan jäänteistä on jäänyt jäljelle 1800-luvulla rakennettujen talojen väliin jääneen tontille johtavan vanhan tielinjan alle.

14.12.2012

Tapani Rostedt
Ville Laakso

Kartat

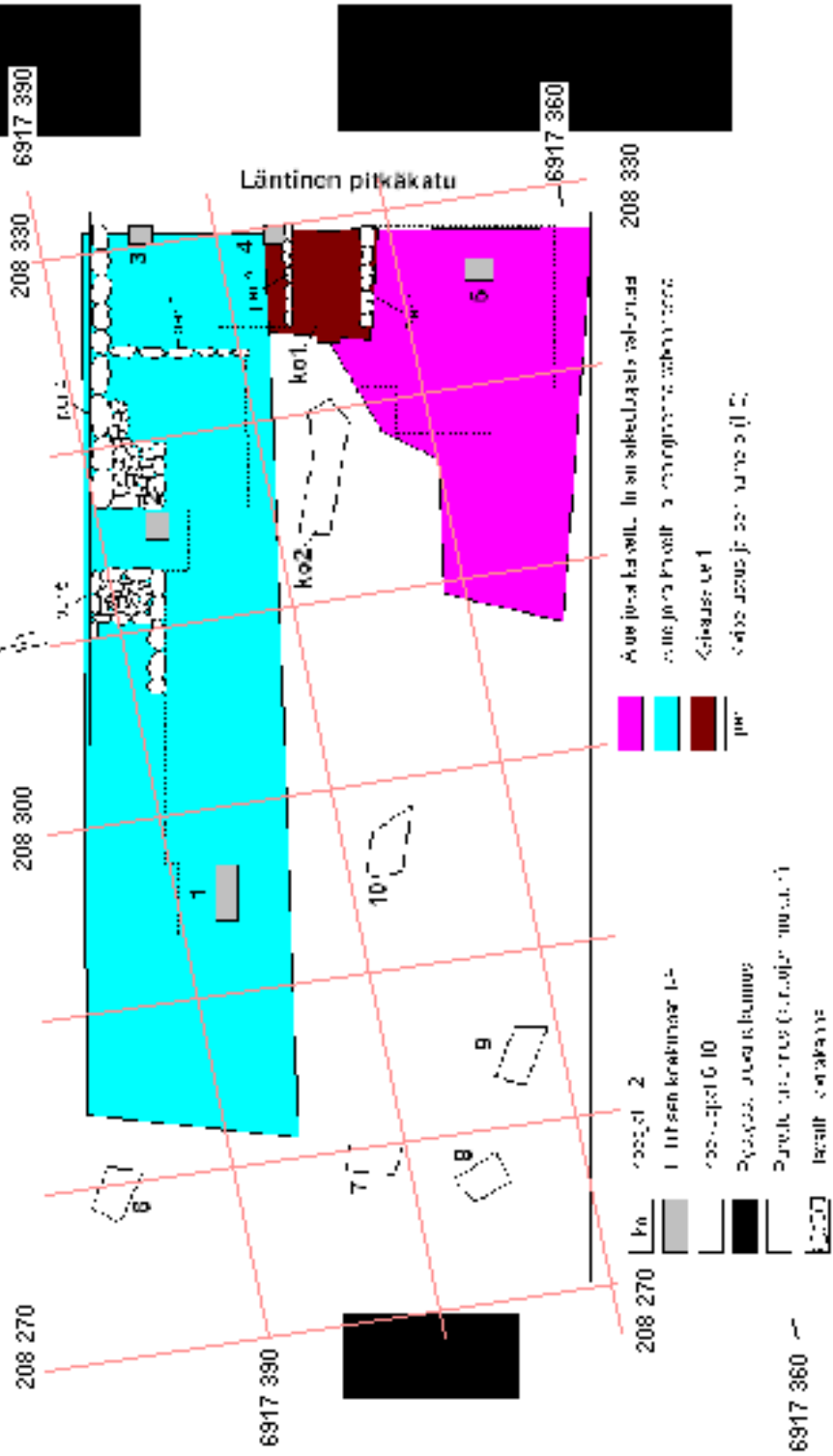

Kristiinankaupunki
Läntinen Pitkätie 19

Ville Laakso ja Tapani Rostedt 2012

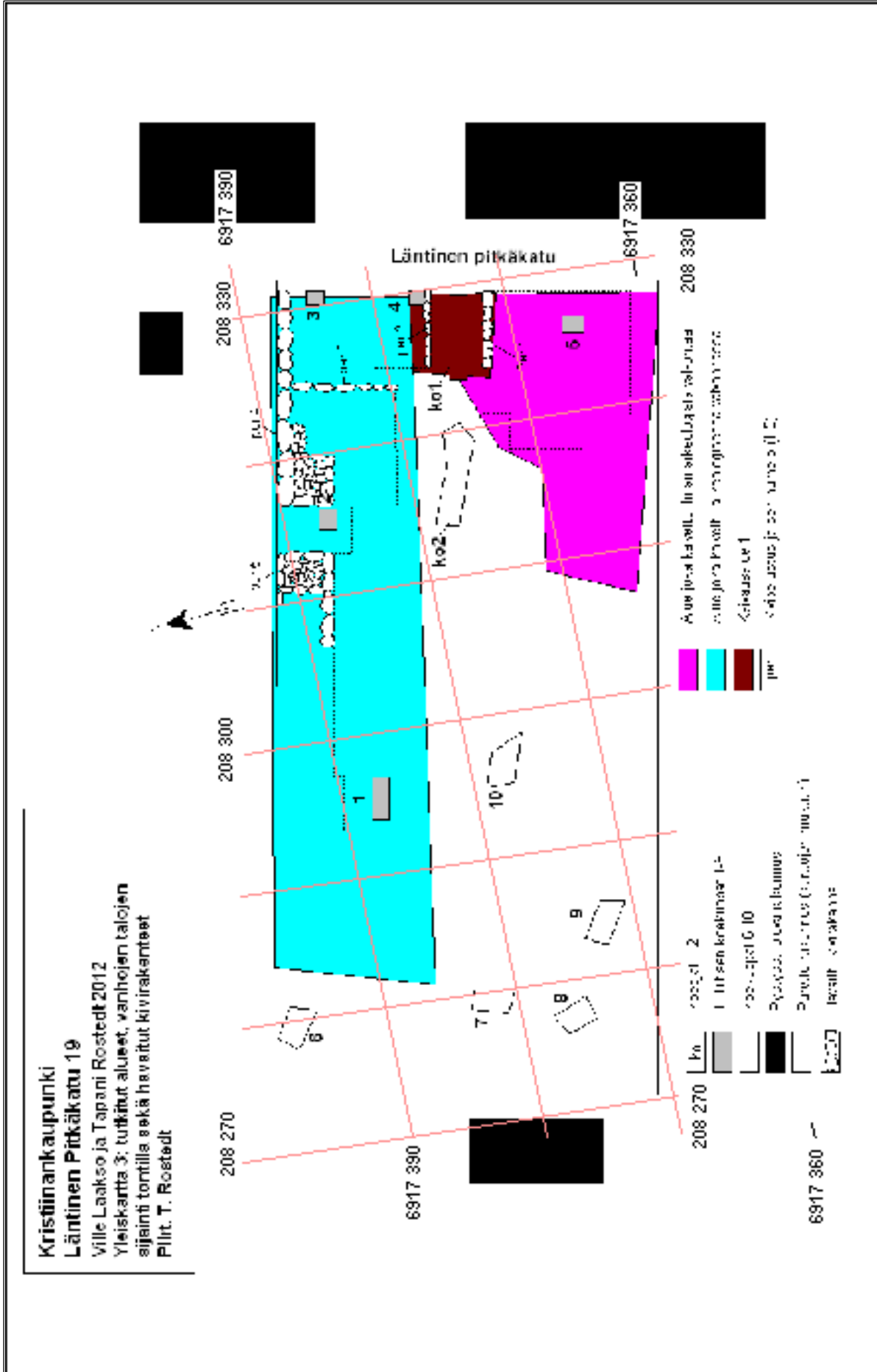
Yleiskartta 3: tutkitut alueet, vanhojen talojen
 sijainnit ja kivitallit sekä havaitut kivirakenteet

Piiritt. T. Rostedt

208 270 Kivi 2
 1-lin. seinä
 208 300 Kivi ja kivi laavit
 208 330 Kivi ja kivi laavit
 6917 390 Kivi ja kivi laavit
 6917 360 Kivi ja kivi laavit

Kivi ja kivi laavit
 Kivi ja kivi laavit
 Kivi ja kivi laavit
 Kivi ja kivi laavit

208 270 Kivi 2
 1-lin. seinä
 208 300 Kivi ja kivi laavit
 208 330 Kivi ja kivi laavit
 6917 390 Kivi ja kivi laavit
 6917 360 Kivi ja kivi laavit

Kivi ja kivi laavit
 Kivi ja kivi laavit
 Kivi ja kivi laavit
 Kivi ja kivi laavit

Kristiinankaupunki
Läntinen Pitkätatu 19

Ville Laakso ja Tapani Rostedt 2012
 Rakenne 1; puu- ja kivirakenteet sekä
 havaittu kulttuurikerros
 Piirt. T. Rostedt

